

ДО

МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Д О К Л А Д

от

МАРИАН БАЧЕВ
МИНИСТЪР НА КУЛТУРАТА

Относно: проект на Постановление на Министерския съвет за създаване на Регионален културен институт „Център за художествени занаяти и изкуства - Орешак“.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР – ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,

На основание чл. 31, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, внасям за разглеждане от Министерски съвет проект на Постановление на Министерския съвет за създаване на Регионален културен институт „Център за художествени занаяти и изкуства - Орешак“.

В Министерство на културата е получено мотивирано предложение, вх. № 08-00-498/09.06.2025 г., допълнено с рез. № 08-00-498/07.11.2025 г. от кмета на Община Троян за създаване на регионален културен институт „Център за художествени занаяти и изкуства - Орешак“ на основание чл. 9, ал. 2 от Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК).

Занаятите в троянския край имат доказани традиции. Те са емблематична част от вече утвърдената културна и туристическа марка: „Троян, в сърцето на Балкана“. Местната общност добре познава техния културен потенциал и грижливо пази наследството, завещано от старите майстори. Нещо повече, тези автентични знания и умения, предавани от поколение на поколение, са се превърнали в елемент от регионалната идентичност, създават социална стабилност, допринасят за колоритния образ на региона пред туристи и гости, а оттам и за икономическия растеж на населените места. Оценявайки това, Община Троян следва своите цели за устойчиво развитие на културния сектор и нарастване на културното потребление, насочвайки усилията си не само към съхраняване на занаятите, но и към пълноценното им включване в съвременния начин на живот. Тези предпоставки, пораждаат необходимостта от създаването на институционализирана структура, която да поддържа жизнена трайност на нематериалното културно наследство в областта на художествените занаяти, чрез съвременни форми на представяне, образование, изследване и развитие на занаятчийски практики.

Съгласно чл. 9, ал. 1 и 2 от ЗЗРК регионалните културни институти са юридически лица с бюджет, които осъществяват културна дейност основно на територия, определена с акта на учредяването им. Регионалните културни институти се създават, преобразуват и закриват от Министерския съвет по предложение на министъра на културата, съгласувано с областния управител, след решение на общинския съвет, на чиято територия са седищата им.

В изпълнение на законовата разпоредба, към предложението от Община Троян са приложени: Решение № 463/27.02.2025 г. и Решение №698/30.10.2025 г. на Общинския съвет на Община Троян, положителни становища на общините Априлци, Летница, Ловеч, Луковит, Тетевен, Угърчин и Ябланица, и съгласие на Областния управител на област Ловеч.

Центърът е с предмет на дейност: създаване, разпространение, представяне и популяризиране на културни продукти в областта на нематериалното културно наследство, занаятите и изкуствата и образователна, изследователска и развойна дейност в областта на културата и творческите индустрии.

С оглед определения в чл. 3 териториален обхват центърът:

1. ще съхранява и представя съвременните проявления на нематериалното културно наследство, на занаятите и традицията;

2. ще създава условия за приобщаване към различните проявления на занаятите и изкуствата като поддържа атрактивна събитийна програма - фестивали, занаятчийски студия, базари и демонстрации, изложби, работилници и др.;

3. ще организира и провежда на своя територия регионални, национални и международни събития, с което допринася за взаимодействието на българските творци и занаятчии с чуждестранните им колеги;

4. ще поддържа ателиета и резидентна програма за занаятчии, художници и съвременни творци в областта на приложните изкуства;

5. ще поддържа, представя, опазва и обогатява собствена колекция от произведения на художествените занаяти, приложните и изящните изкуства;

6. ще взаимодейства с висшите учебни заведения в областта на изкуствата и културата и средните училища по изкуствата и културата;

7. ще взаимодейства с музеи и художествени галерии, при провеждане на гостуващи събития, изложби и образователни програми, както и със съответните институти на Българската академия на науките;

8. ще контактува с местни, регионални и национални професионални сдружения (занаятчийски камари и сдружения), включително при провеждане на неформално образование, майсторски класове и др.

На територията на област Ловеч не съществува институт, на който е нормативно възложено да подпомага съвременните проявления на занаятите, да допринася за разгръщането им извън музейните витрини и припознаването им като сериозен капитал с икономически, културен и социален потенциал. Със създаването на центъра ще се осигури възможност за разширяване на партньорството с утвърдени институти и сдружения в съседната област Габрово и разработване включително на интегрирани културно-туристически маршрути, с акцент върху обекти на културно и духовно наследство, занаяти, фестивален и събитийен туризъм.

Функционирането на регионални центрове за занаяти е международна практика. Този модел в Австрия е изведен в регистъра на добрите практики към Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериално наследство, като успешен за опазване на традиционните занаяти. Аналогична е и посоката на настоящото

предложение, като е изцяло във връзка с изпълнение на ангажиментите ни съгласно ратифицираната у нас Конвенция, по отношение на едно от направленията на нематериалното културно наследство – „знания и умения, свързани с традиционните занаяти“. Конвенцията дефинира опазването като „прилагане на мерки за осигуряване на жизнена трайност на нематериалното културно наследство“, а наличие на жизнена трайност по отношение на художествените занаяти и изкуства има, когато са създадени условия за изучаване и съхраняване историята на занаятите, формиране на нови кадри в същата област и предоставяне на пространство за повишаване видимостта на съвременните проявления на занаята в обществото. изградено в местност, с вековни традиции в провеждането на занаятчийски панаури. Бъдещият регионален културен институт ще се намира в пресечна точка и при наличие на:

- утвърдени туристически маршрути, елементи от развитието на различен тип туризъм: културен, религиозен, конгресен, балнеоложки, екологичен, велосипеден, пешеходен, планински, кулинарен, приключенски/спортен, ловен, риболовен, атрактивен/ и др.
- в близост до природни, културни и духовни богатства;
- творчески заряд в областта на художествените и приложни занаяти, базиран на утвърдените традиции и действащи съвременни творци;
- предпоставки за функциониране като „зелена“ културна организация, включително поради това, че попада на територията на биосферен парк „Централен Балкан“.

Очакваните резултати от прилагането на акта са свързани със създаването на условия за изява на творци, производители и индустриалци, развиващи дейност не само на територията на общините в област Ловеч, но и от страната и чужбина. Центърът ще има положителен принос в създаването на връзки между различните професионални общности и за утвърждаването на района като културен център с устойчив туризъм и икономическо развитие.

Съгласно чл. 9, ал. 3, т. 1 и ал. 4 от ЗЗРК регионалните културни институти се финансират от общините, на чиято територия са седалищата им, като за тяхната издръжка се осигуряват целево допълнителни средства от държавния бюджет. Размерът на допълнителните средства от държавния бюджет се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България по предложение на министъра на културата. Предвижда се дейността и

финансирането на Регионален културен институт „Център за художествени занаяти и изкуства - Орешак“ да започне от 01.01.2026 г. Центърът ще се финансира със средства от общинския бюджет, държавния бюджет, проектно финансиране, собствени приходи и дарения.

Разчетите за необходимите средства от държавния бюджет за изпълнение на проекта на акт са изготвени на база приетите стандарти за финансиране на Регионалния център за съвременно изкуство „Топлоцентра“ с Решение № 786 от 2025 г. на Министерския съвет за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 2026 г., който има аналогични дейности и функции с предлагания регионален център в гр. Троян и натурални показатели, предложени от кмета на община Троян. За обезпечаване дейността на центъра са необходими 12 субсидирани бройки (ръководна длъжност – директор; експертни длъжности – уредници, координатор изложби и събития, експерт образователни програми, екскурзоводи, приложни специалисти – дизайнер, специалист с художествено образование; помощни длъжности – информатори), както и допълващ стандарт за управление на закрити площи, в размер на близо 4 200 кв. м. Необходимите допълнителни средства по бюджета на община Троян за 2026 г. в годишен размер възлизат на:

1. за основен стандарт, 12 субсидирани бройки – 224 880 евро;
2. за допълващ стандарт за закрити площи – (за площ от 4 001 кв. м. до 8 000 кв. м.) – 22 180 евро предвид, че центъра ще разполага с 4 200 кв. м. разгънатата застроена площ.

За 2027 г. и 2028 г. необходимите средства от държавния бюджет ще се предвиждат по бюджета на община Троян с проекта на бюджет за 2027 г. и актуализираните бюджетни прогнози за периода 2028 и 2029 година, по предложение на Министерството на културата. Предвижда се дейностите допълнително да бъдат финансирани със средства от община Троян, от реализирани собствени приходи и средства от реализирани международни и национални културни програми и проекти.

Бъдещият регионален културен институт е подготвен да работи съгласно правилата за допустимост на държавната помощ, като ясно е заложено, че основната дейност ще бъде **с некомерсиален, общественополезен характер** – изложби, образователни програми, достъп до култура, подкрепа за творци и резидентни програми. Всички предвидени стопански дейности (като билетни продажби, отдаване под наем, културни услуги и търговски обекти) ще бъдат в

рамките на допустимите 20% от общата дейност, с отделно счетоводно отчитане, съгласно нормативните изисквания. При необходимост ще се прилага ОРГО.

По проекта на Постановления на Министерския съвет не се налага да бъде изготвена справка за съответствие с Европейското право, тъй като актът не касае европейски нормативен акт.

Към предложения проект на акт е приложена необходимата финансова обосновка за актове, които оказват въздействие върху държавния бюджет, съгласно чл. 35, ал. 1, т. 4, буква „а“ от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

В изпълнение на чл. 26, ал. 3 от Закона за нормативните актове и чл. 35, ал. 2, т. 7 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, проектът на Постановление е публикуван на интернет страницата на Министерството на културата и на Портала за обществени консултации на Министерския съвет. В изпълнение на чл. 20, ал. 2 от Закона за нормативните актове е извършена частична предварителна оценка на въздействието на проекта на Постановлението.

Материалите са съгласувани по реда на чл. 32 от Устройствения правилник на Министерския съвет и неговата администрация.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР – ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

С оглед изложеното, на основание чл. 8, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, предлагам Министерският съвет да разгледа и приеме предложения проект на Постановление.

X

Мариан Бачев
Министър на културата